

opažanje ↔ televizija ↔ saznanje

SVEST I SAZNAJJE KAO TV PROCESI

Svest (misao) i saznanje su dinamičke odrednice ljudskog bitisanja. Obe su počesto uzrok ili posledica. Subjekt ili objekt. Korelacioni odnos je evidentan. Sa TV ekrana naviru i svest i saznanje. Televizija je u kauzalnom odnosu sa opažanjem i saznanjem. Svest kao subjekt (misao gledaoca) izaziva saznanje kao produkt tog TV procesa. TV ekran pruža proces opažanja, a kao rezultanta jeste saznanje o nečemu ili nekome.

Saznanje je večno, beskonačno približavanje mišljenja objektu. *Odražavanje* prirode u ljudskoj misli ne treba razumeti »mrtvo«, ne »apstraktno«, *ne bez kretanja*, ne bez protivurečnosti, nego u večnom procesu kretanja, nicanja protivurečnosti i njihovog rešavanja. Dolaženja do istine. A istina je proces. Od subjektivne ideje *čovjek* ide ka objektivnoj istini kroz »praksu« (i svakojake vidove tehnike). Praksa je iznad (teoretskog) saznanja, jer ima ne samo prednost sveopštosti, nego i neposredne stvarnosti.

Svest i saznanje, uzdižući se od konkretnog ka apstraktnom, ne udaljavaju se – ako su pravilni (a svi filozofi govore o pravilnom mišljenju) – od istine, već joj se približavaju. Apstrakcija *materije*, *prirodnih zakona*, apstrakcija *vrednosti* itd., rečju, sve naučne (pravilne, ozbiljne, nebesmislene) apstrakcije odražavaju prirodu dublje, tačnije, *potpunije*. Od živog opažanja ka apstraktnom mišljenju i od njega *ka praksi* – takav je dijalektički put saznanja *istine*, saznanja objektivne realnosti.

Televizija u tome, na kraju ovog milenijuma, ima i te kako važnu ulogu. TV program se sastoji u saznanju ideja. A gledaočeva svest treba da ima protivstav da moral ne sme da bude preči od istine! »*Ima više draži i više talenta u otkrivanju jedne skrivene lepote nego u zapažanju stotine nedostataka*« (Didro).

Televizija u svom postupku nema transcendentnu metodologiju (datost svesti pre svakog iskustva) odnosno natprirodnost. Televizija ne greši kada se upusti u antropološki tretman teme, mada je taj tretman počesto uskogrud. Iz istorije ljudske misli saznajemo da je antropologija onaj oblik svesti koji polazi od čoveka. Tu se uzima za polaznu tačku čovek, kao fizičko biće (ne kao društveno), kao vrsta, i dolazi se do zaključka o jedinstvu mišljenja i bića. Ovi stavovi proizlaze iz sistema Foerbahove filozofije.

Ima trenutaka u životu u kojima su vreme i prostranstvo dublji, a osećanje postojanja veoma uvećano. To nam omogućava televizija. Zato, naročito drugom polovinom XX veka, od kada televizija intenzivno i masovno beleži ljudsko bitisanje, imamo osećaj da je naše postojanje dosta uvećano. Odnosno, zato i kažemo da je vreme u kome živi-

mo izuzetno! Ako ničim drugim, izuzetno je svešću o izuzetnosti. Tu izuzetnost pojačava istovremenost vizuelizacije događanja preko TV ekrana. Nesumnjiv je udeo moderne umetničke, filozofske i naučne misli (koju supsumira televizija) u svesti o izuzetnosti.

Moderni analitički duh ne otkriva samo nove činjenice, on ih istovremeno i stvara, postaje činjenica. Uprkos parcijalizaciji na sve uže domene, moderna misao (svest i saznanje) nam, ipak, donosi jedinstvenu viziju sveta i čoveka u njemu.

Televizija počesto postavlja i misaone zagonetke. Kada je reč o tajnama s onu stranu teleskopa i mikroskopa, i kad nas užasavaju prostori ili nas užasava samo užasavanje, i kad smo u dijalogu sa svetom ili sa samim sobom, i kad je predmet misli svet ili sama misao, i kad smo u sazvežđu prirodnih nauka ili u sazvežđu umetnosti, uvek je prisutan pregor da se odgonetne ista zagonetka. Televizijski ekran vrvi od simbola. Svaki simbol krije po neku istinu. Istinu o čoveku i prirodi. Odgonetajući prirodu, čovek odgoneta sebe, jer su i pesma i naučni eksperiment isti izazov svetlu. Zajednička su postala pitanja fizike i metafizike.

Život obiluje raznim sižeima, poetičnim i čudesnim. I jedno i drugo nas obavlja i prisutno je kao fluid. Literarno rečeno, život nije ni potpuno rdav, ni potpuno dobar, ni potpuno ružan, ni potpuno lep, on je naprosto život... On je divlji, svirep, blag, plemenit, strastan, velikodušan, glup, ružan, lep, bolan, radostan – on je sve to i još više, i mi sve to želimo da upoznamo i upoznajemo preko TV ekrana.

Putujemo TV kamerom i na kraj sveta i da vidimo i shvatimo. Kamerom krstarimo zemljinom kuglom da bi saznali istinu o životu. Ponekad nam kamera donese i iskrivljenu predstavu o nekoj ljudskoj skupini sa dalekih meridijana. Struktura i odnosi naših pojmova često postaju jasniji kada uvidimo logički apsurdne posledice (iskrivljena svest) na prvi pogled ispravnih i istinitih tvrdnji TV scenarija. Svako razmatranje pojma saznanja, od samog početka u TV scenariju, mora da bude usredsređeno na problem razgraničenja znanja od verovanja. Ali treba voditi računa i o njihovoj kauzalnosti!

Svaka svest vrvi od znanja i verovanja. I svest sa TV ekrana i nasuprot njemu. Mislioci, Lok u svom *Ogledu o ljudskom razumu* i Rasel u *Analizi svesti*, tvrde da ako osoba nešto pamti tada mora i da veruje da se to desilo. Rasel i Harod se oslanjaju na verovanje kao na jednu od potreba logičkog razlikovanja imaginacije i pamćenja. Imaginaciju identifikujemo TV rečnikom kao virtuelnu stvarnost. Pomoću TV tehnike virtuelne stvarnosti, možemo sebi »oživeti« sećanje, kao ljudi XXI veka, o napadu Julija Cezara na Britaniju. I tu se stapa istorijsko verovanje i pamćenje i oblikuje se u svest TV konzumenta.

Retki su mislioci (V. Benjamin) koji osporavaju gledište da ako se pamti, onda se mora i verovati. Mada nas često TV siže u tom pravcu i te kako uveravaju. Kada se nešto snimi TV kamerom, ostaje trajan argument istinitosti (pamtljivosti) i ubedenosti (verovanja). Ne govorimo o »montaži« dokumentarnosti, manipulaciji događajima i mistifikaciji u slici i zvuku.

»U izvesnim duševnim stanjima skoro natprirodnim, dubina života se sva razotkriva u prizoru, ma kako on bio svakidašnji, koji je čoveku pred očima. I tako mu postaje simbol« (Bodler).

Televizija stvara i shvata razne simbole: oblikovane i prihvaćene znakove sa značenjima. Svesno, posredstvom televizije, međuljudsko opštenje je simbolička komunikacija odnosno razmena značenja. Raznovrsne socijalne oznake mogu da obezbede

uspešno sporazumevanje. Jezik je osnovno sredstvo za simboličke kontakte, a reč mahom optimalan simbol.

Čovek se uči da shvata simbole, i shvata ih onako kako je naučen da ih shvata. Simboli TV medija su i zvučnost, boja, jasnost slike, višedimenzionalnost u prostoru, estetski izraz. Ovo su važne implikacije znaka kao TV konvencije. Simboli prerastaju u pogled na stvarnost. U formiranu svest. Saznanje je mentalna energija indoktrinirana društvenom svešču - savešču. A televizija je samo refleksija mentalne sfere mikro i makrosredine. Televizijski procesi su na mah stanje, u svojoj suštini gibanje svesti i saznanja.

Nota bene: Čovek je čoveku, najčešće, prva potreba. Nikada ne treba gubiti iz vida da od života nikako ne smemo očekivati mnogo sreće ni od ljudi savršenstvo; jer, onaj ko svagda očekuje nešto, obično ima to preimućstvo da ishod retko ruši njegove nade, dok ga, ponekad, iznenadi neslućenim savršenstvom.